

Naturvårdsverkets ärendenr:
NV-07060-14

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
för naturum

2015-02-13

Verksamhetsberättelse för naturum *Vattenriket* År 2014

Idun, 4 år, blev naturum Vattenrikes 500 000:e besökare i oktober 2014. Foto Åsa Pearce

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	4
1. SYFTE	5
1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 5376)	5
1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet	5
2. UTVÄRDERING AV MÅL FÖR VERKSAMHETSÅRET 2014	6
2.1. Årets mål	6
2.2. Utvärdering av årets mål	6
2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer	8
2.4. Målgrupper för det egna naturumet	8
3. UTVÄRDERING AV ANALYS AV RISKER/MÖJLIGHETER UNDER ÅRET	9
3.1. Utfall av nulägesbeskrivning	9
3.2. Utfall av förväntade möjligheter	9
3.3. Förväntade risker inför året	9
4. UTVÄRDERING AV NATURUMS VERKSAMHET	10
4.1. Övergripande planering för året	10
4.2. Teman	11
4.3. Programverksamhet	13
4.4. Tillfälliga utställningar	19
4.5. Kommunikationsinsatser	19
5. UTVÄRDERING AV PERSONAL	20
5.1. Utvärdering av personalinsats	20
6. UTVÄRDERING AV KOMPETENSUTVECKLING AV PERSONAL	20
6.1. Utvärdering av kompetensutveckling av personal	21
7. UTVÄRDERING AV FÖRNYELSE AV FAST UTSTÄLLNING	22
7.1. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning	22
7.2. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning	22
7.3. Förankring	22
8. UTVÄRDERING RENOVERING, FÖRÄNDRING AV FASTIGHET/LOKALER	23
8.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler	23
9. UTVÄRDERING AV ÖVRIGA INSATSER	23
9.1. Utvärdering av övriga insatser	23
10. UPPFÖLJNING	24
10.1. Besökarundersökningar	24
10.2. Naturums statistik	24

10.3.	Tankelistning	24
11.	BUDGET FÖR NATURUM	25

Foto framsida: Naturums 500:e besökare

Den tionde oktober 2014 fick naturum Vattenriket sin 500 000:e besökare. Det var Idun, 4 år, från Island som klev in genom dörren tillsammans med morfar Gert Lennander. Naturum Vattenriket är ett populärt besöksmål när Idun hälsar på morfar. Man blir så glad och uppiggad när man kommer hit, tycker han. Särskilt roligt var det när naturumföreståndaren uppvaktade med blommor och presentkort.
Foto Åsa Pearce

Sammanfattning

År 2014 var året då Kristianstad firade 400 års jubileum. För naturums del innebar året därför ett stort fokus på Kristianstads vattenrika historia. Naturvägledarna och naturumförståndare skapade föreläsningar och vattenhistoriska guidningar "400 år på 800 meter" och lät det historiska temat bli en röd tråd även i Biosfärläget. På stadens födelsedag valde kommunledning och länsledning att låta kungaparet besöka naturum. De fick en lång stund inne på naturum och därefter vara med och släppa ut ålyngel i redet tillsammans med biosfärlägbarn.

År 2014 stod också havet i fokus. Tillsammans med forskare, föreningar och kollegor på Biosfärenheten genomfördes Havsresan med föreläsningar, fältvecka och Havets dag. Det blev ett välbehövligt fokus för Hanöbukten- och väldigt uppskattat av Kristianstadsborna.

Naturum Vattenriket i siffror 2014

129 591	besök
333	öppetdagar
460	programpunkter
19 097	deltagare i programpunkter
214	guidade grupper
5 451	deltagare i guidade grupper
101	skolklasser
1 983	elever
1 662	facebookgillare
950	instagrabilder #vattenriket

Jubileumsfirande i kommunen innebar också att flera stora evenemang förlades till Kristianstad. O-ringen var ett av dem. Detta var säkert en av anledningarna till de rekordmånga besökarna till naturum, som enligt Naturvårdsverket var Sveriges mest välbesökta naturum. Givetvis är det glädjande med så många besökare- men ännu mer fantastiskt är de många deltagarna i programaktiviteter. Nästan 20 000 personer var med på någon av våra programpunkter! Ett alldeles särskilt viktigt besök fick vi i oktober av naturums 500 000:e besökare, lilla Idun från Island, som får pryda årets framsida.

Avslutningsvis några inlägg från naturums gästböcker som får spegla hur viktig både platsen, byggnaden men framförallt personalen är för naturum Vattenriket.

2014-02-11: *"I congratulate you on this brilliant all-in-one facility. A place to be proud of."*

2014-04-05: *"Vi har varit på många naturum. Detta var det bästa vi varit på."*

2014-05-04: *"Efter att ha besökt Naturum och Vattenriket funderar vi allvarligt på att flytta till Kristianstad! / Stockholm"*

2014-09-14: *"Tack för fantastiskt fin och informativ guidning. Tack för värme och professionalism."*

Kristianstad 2015-02-12 Karin Magntorn

Inledning

1.Syfte

1.1.Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 5376)

Naturum ska visa vägen in i naturen. I naturum ska besökaren på ett lustfyllt sätt få kunskap om naturen, förståelse och känsla för alla dess värden samt inspireras att bege sig dit, vistas där och få en fördjupad naturkontakt som utbyte av sitt besök. Ett naturum ska därmed fungera som en port till naturen i allmänhet och ett visst naturområde i synnerhet.

I syftet ingår att genom utställningar, programaktiviteter och annan naturvägledning:

- *Öka kunskapen om ett naturområdes naturvetenskapliga, natur- och kulturhistoriska, kulturella och upplevelsemässiga värden,*
- *Fördjupa besökarnas förståelse för naturområdet; förklara vad som hänt, händer och varför det sker,*
- *Vägleda besökarna om vad man kan se, uppleva och göra i området och hur man lämpligen tar sig dit,*
- *Motivera/påverka besökarna att uppträda i och använda naturområdet på sådant sätt att dess värden bevaras,*
- *Skapa förståelse för behovet av att bevara och vårda naturen i allmänhet och i området i synnerhet,*
- *Stimulera intresset för natur, naturvård och naturstudier och tjäna som underlag för olika undervisningsbehov*
- *Ge kunskap om hur människan använt sig av och påverkat naturen i ett kulturhistoriskt perspektiv,*
- *Sprida kännedom om en trakts naturskyddade områden och andra besöksmål för friluftslivet.*

1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet

Naturum Vattenriket skall:

- Vara mötesplats och besökscentrum för Biosfärområde Vattenriket
- Bidra till delaktighet och engagemang för Vattenriket i bygden
- Öka kunskapen om hållbar utveckling i praktiken
- Vara en resurs i Kristianstad kommuns övergripande arbete med att vara en attraktiv kommun med en långsiktigt hållbar livsmiljö
- Locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som attraktion
- Fungera som en resurs för turistiska aktörer och andra som vill dra nytta av Vattenriket i sitt arbete
- Erbjuda samarbeten med lärosäten på universitetsnivå, t.ex. Högskolan Kristianstad och Lunds universitet

2. Utvärdering av mål för verksamhetsåret 2014

2.1. Årets mål

Naturum Vattenrikets mål för 2014 var i korthet:

1. Naturum skall vara en naturlig mötesplats och besökscenter för Biosfärområde Vattenriket med följande konkreta mätbara mål:
2. Naturum skall ha ett rikt och varierat programutbud för alla åldrar och målgrupper.
3. Naturum skall visa vägen ut i Vattenriket.
4. Naturum skall bidra till att öka engagemanget för Vattenriket i bygden.
5. Naturum skall erbjuda pedagogisk verksamhet för förskola/grundskola och gymnasium.
6. Naturum skall samarbete med lärosäten på universitetsnivå.
7. Naturum skall hjälpa till att ta fram och sprida information om Vattenriket för olika målgrupper, via olika kanaler och med olika sätt att kommunicera.
8. Naturum skall bidra till att locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som bidragande anledning.

2.2. Utvärdering av årets mål

1. Naturum skall vara en naturlig mötesplats och besökscenter för Biosfärområde Vattenriket med följande konkreta mätbara mål:

Mål	Resultat	
Öppet fler än 330 dagar	Ja, 333 dagar	
Fler än 100 000 besökare	Ja, 129 591 besökare	
Vara platsen för fler än 10 större möten med anknytning till Vattenriket	Ja, fler än 10 större möten har hållits	
Minst 100 grupper som bokat naturvägledning	Ja, 113 grupper bokat	
Minst 80 grupper som bokat hörsalen	Delvis, 60 grupper bokat hörsalen	

2. Naturum skall ha ett rikt och varierat programutbud för alla åldrar och olika målgrupper vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Under året erbjuds minst 5 teman i program	Ja, 7 teman erbjuds	
I programrådet ingår minst 5 externa parter.	Ja, 5 externa ingick	
Minst 400 programpunkter erbjuds.	Ja, 460 programpunkter	

3. Naturum skall visa vägen ut i Vattenriket vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Öka fokus på att "få ut besökare från naturum". Minst 50 exkursioner erbjuds.	Ja, 121 exkursioner erbjuds	
Ett fortsatt fokus på att utveckla naturvägledning med minst ett nytt projekt	Ja, vattenhistoriska guidningar t ex	

4. Naturum skall bidra till att öka delaktigheten och engagemanget för Vattenriket i bygden vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Fortsatt samarbete med Vattenrikets vänner. Minst 5 gemensamma aktiviteter.	Ja, Öppen borg på Lillö vid 15 tillfällen	
Fortsatt samarbete kring utbildning av Biosfärambassadörer. Minst 30 nya ambassadörer.	Ja, två omgångar ambassadörer, 60 pers	

5. Naturum skall erbjuda verksamhet för förskola/grundskola och gymnasium vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Den pedagogiska verksamheten skall omfatta minst 100 elevgrupper och 2 000 elever	Ja, 101 elevgrupper 1983 elever	
Biosfärläger skall genomföras med 25 elever	Ja, 31 barn och 5 feriearbetare	
Två prao elever skall erbjudas plats	Ja	

6. Naturum skall samarbeta med lärosäten på universitetsnivå vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Att konferensen BIOSFÄR 2014 genomförs tillsammans med kollegor på Biosfärenheten	Ja, den 24 november	
Att samarbete med lärarutbildningen fortsätter. En omgång lärarstudenter erbjuds samarbete	Ja	
Praktik erbjuds för någon eller några studenter från universitetsnivå	Ja, en student (Joan)	

7. Naturum skall hjälpa till att ta fram och sprida information om Vattenriket för olika målgrupper, via olika kanaler och sätt att kommunicera vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Att naturum skall fortsätta förbättra utställningen i naturum. Två delar byts ut.	Delvis uppnått, en del i utställningen utbytt (fågelhörna)	
Delaktighet i två nya utställningar i Vattenriket	Ja, Åsums ängar och Kanalhuset	
Fortsätta aktivt med facebook. Passera minst 1500 gillare	Ja, 1600 gillare	

8. Naturum skall bidra till att locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som bidragande anledning vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Nära kontakt med Turiststrateg på KLK. Minst en gemensam marknadsföringsinsats	Ja, flertal gemensamma	
Naturum skall vara en resurs i Kristianstad vid stora evenemang som förläggs till staden. Minst 5 större grupper, som besöker Kristianstad utifrån ett annat evenemang även besöker naturum.	Ja, flertal grupper under O-ring, scoutläger mm	

2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer

"Huvudsaklig målgrupp för naturumverksamheten är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper. En viktig målgrupp är skolans lärare och elever. Även andra än svenskspråkiga besökare ska genom lämplig översättning kunna ta del av innehållet i naturum. Lokaler, verksamhet och information ska så långt möjligt vara tillgängliga också för personer med funktionshinder."

2.4. Målgrupper för det egna naturumet

Naturum Vattenriket fortsätter att locka många olika målgrupper. Under året har vi särskilt lagt märke till de många besökarna från andra delar av Sverige under O-ringen veckan samt det stora antalet tyska besökare under sommaren. Vi har också glädjande nog fortsatt att locka Kristianstadsbor att återkomma gång på gång till naturum. Alldeles extra roligt är också att se att naturum lockar många nysvenskar. Kanske är det alla SFI-guidningarna som bär frukt genom att SFI elever återkommer med hela sina familjer till naturum.

3. Utvärdering av analys av risker/möjligheter under året

I verksamhetsplanen redovisades risker och möjligheter som kunde komma att påverka planeringen, analyser och omvärldsfaktorer samt hur ni förbereder er inför förändringar.

3.1. Utfall av nulägesbeskrivning

Det var i huvudsak två punkter som vi identifierade i verksamhetsplanen, arbetsmiljörisker samt utställningen. Nedan kommenteras dessa två punkter.

Arbetsmiljö

Vi har tyvärr fortfarande en långtidssjukskrivning i personalen vilket påverkat verksamheten. Dock fattade kommunen tidigt beslut om att vi kunde ersätta positionen med vikarie vilket har fungerat väl under året.

Utställning

De allvarliga brister som upptäcktes i slutbesiktningen av utställningen, bland annat akvariets inredning, kunde under året åtgärdas tack vare kommunens tekniska förvaltning som tog ansvar för åtgärderna.

Övrigt från VP

Vi noterade också i VP problematiken med den farliga korsningen mellan Linnérundan och Härlövsängaleden. Under året kom skyltar upp längs Linnérundan för att varna om vägen samt även senare på året skyltar längs Härlövsängaleden som varnade bilister för passerande fotgängare. Ett steg i rätt riktning således!

3.2. Utfall av förväntade möjligheter

Det vi lyfte fram i VP under möjligheter var framförallt kommunens kommande 400 års jubileum och hur naturum skulle kunna bli en viktig del i detta firande.

Under Kristianstads jubileum har verkligen naturum och Vattenriket synts stort. Vi satsade på att genomföra vattenhistoriska vandringar som föll mycket väl ut. Vi fick besök av kungen och drottningen under själva jubileet och den stora satsningen på Havsresan fick otroligt mycket uppmärksamhet.

3.3. Förväntade risker inför året

De stora risker vi hade identifierat i VP handlade om arbetsmiljö- att kunna göra rätt prioriteringar samt om utställningen (akvariet).

När det gäller arbetsmiljön så inledde vi en lyckosam satsning på "Lugn av naturen" med kunskapsförhöjande arbete och praktisk kunskap inom t ex Qigong med det dubbla syftet att både hitta redskap för oss själva och kunna erbjuda programverksamhet och bokningsbara aktiviteter under 2015 för besökare och grupper.

Vi har fortsatt också lagt mycket tid på att strukturera scheman, ha lång framförhållning och varit varsamma med tiden och varandra så att arbetsmiljön fortsatt är god.

Under året genomfördes medarbetarenkäten i Kristianstads kommun vars svar glädjande nog visar på höga siffror i alla de tre undersökta fälten. (Mottagare= naturum Vattenriket. Förvaltningen = Kommunledningskontoret, Kommunen= Kristianstads kommun)

Index	Mottagare	Förvaltningen	Kommunen
Nöjd medarbetarindex	5,07	4,57	4,67
Medarbetarskapsindex	5,01	4,58	4,66
Ledarskapsindex	5,47	4,56	4,73

Punkt 4 – beskriver de aktiviteter som bidragit till att syfte och mål uppfyllts.

4.Utvärdering av naturums verksamhet

Under denna punkt sammanfattas och utvärderas innehållet i årets verksamhet, eventuella teman, programverksamhet och tillfälliga utställningar. Utvärdera hur väl aktiviteterna svarat mot syfte och mål för verksamheten. Jämför planerad och faktiskt genomförd verksamhet.

4.1.Övergripande planering för året

Naturum Vattenriket har under 2014 haft följande öppettider:

Januari–mars: Tisdag–söndag kl 11-16.
 April-september: Måndag–söndag kl 11-17.
 Oktober- december: Tisdag–söndag kl 11-16.

Naturum har varit öppet samtliga dagar utom: midsommarafton, midsommardagen, lille julafton, julafton, juldagen, nyårsafton och nyårsdagen, samt måndagarna från 1 oktober till siste mars. Utöver detta har naturum varit stängt för vaxning av golv vid 3 tillfällen. Sammantaget har naturum varit öppet för allmänheten och bokade grupper under 333 av årets dagar.

Utöver detta har naturum varit öppet under förmiddagarna mellan 8.00 och 11.00 för bokade skolklasser och konferensgäster. Naturum Vattenriket har också tagit emot bokade grupper för möten, visningar och föredrag kvällstid.

De bokade grupperna har under året varit många, betydligt fler än föregående år. Vi har under året tagit emot 101 skolklasser och utöver det guidat 113 övriga grupper. Sammanlagt har vi på detta sätt mött 1 983 elever och 3 468 personer i andra grupper i form av pedagogisk verksamhet, visning, guidning eller föredrag.

bokade grupper	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	totalt
skolklasser	3	7	13	11	19	7	0	6	11	15	7	2	101
övriga grupper	4	6	7	10	29	16	3	11	13	9	3	2	113

4.2. Teman

Naturum Vattenriket bygger programverksamheten på teman som skall spegla såväl arbetet i Biosfärområdet som årstiderna i Vattenriket.

Teman för 2014 var

- VINTER I VATTENRIKET 1/1-15/3
- TRANOR OCH ANDRA VÅRTECKEN 15/3-25/4
- DÅ OCH NU I VATTENRIKET 26/4-15/6
- SAND OCH STRAND I VATTENRIKET 15/6-15/8
- DÅ OCH NU I VATTENRIKET 16/8-31/10
- FORSKARVECKOR 1/11-1/12
- JUL PÅ NATURUM 1/12-1/1

Varje tema har omfattat både tillfällig utställning och ett stort antal programpunkter.

Huvudfokus under året var dels Kristianstads 400 års jubileum och dels aktiviteter med anledning av Havsresan.

Med Havet i fokus

Under 2014 gästade 25-årsjubilerande kunskapsprojektet Havresan 400 årsjubilerande Kristianstad. Det blev ett år fullt av föredrag, dykningar och som kronan på verket Havets dag. Syftet var att öka kunskapen och intresset för havet i allmänhet och Hanöbukten i

synnerhet. Fokus på havet var ett samarbete inom Biosfärenheten- där ekologer ledde arbetet med att öka kunskapen om havet genom inventeringar och kunskapsmöten, och naturum var platsen för föredrag och publika delar som Havets dag och håvning med många skolklasser vid havet.

Under våren och sommaren ledde naturums naturpedagog många dagar vid havet för både skolklasser och familjer där man fick prova på att med vattenkikare och håvar snorklingsutrustning lära känna havet. Det var väldigt uppskattade tillfällen och många familjer tillbringade långa stunder och flera dagar i rad vid havet.

Den 30 augusti firade vi Havets dag vid Snickarhaken i Åhus med roliga aktiviteter på stranden och tillsammans med dykare, forskare, föreningar och myndigheter.

Under dagen tog vi tillsammans emot 600 intresserade besökare som ville veta mer om havet. På stranden var det full aktivitet med naturums pedagog, Vattenhallen LTH, sandskulptursbygge, tipsrunda och strandvandring med naturskyddsföreningen, fågelskådning och akvarellmålning.

Under året hölls dessutom en serie lunchföredrag på naturum Vattenriket. Det handlade om stranden i förändring, fåglar längs kusten, blåstång och ålgräsängar, vrakfynd, sjunkna stenålderslandskap, spökgarn och gäddornas framtid i Östersjön.

På naturum byggdes också en mycket uppskattad barnhörna upp med Havet som tema. En stor undervattensbild på väggen, en mjuk blå matta, mysiga kuddar i havets färger, magnetiska fiskar som barnen kan flytta runt, sagan Ture Torsk på TV skärm med hörlurar och en rad böcker som föräldrar kan läsa med sina barn gjorde hörnan härlig. Här tillbringade både små och stora barn långa stunder.

Kristianstad- 400 år i Vattenriket

Östersjön.

2014 var året då Kristianstad fyllde 400 år. Det firade vi på flera sätt i Vattenriket och på naturum. På 400-årsdagen, 22 maj, besökte Kung Carl XVI och drottning Silvia naturum och fick träffa biosfärlägebarn, biosfärambassadörer och Vattenrikets vänner.

Kungen och drottningen började sitt besök med att titta in på naturum och ta en tur i Opteryx. Inne på naturum berättade koordinatör Carina Wettemark och naturumföreståndaren om Biosfärområdet och verksamheten.

När kungaparet sett sig mätta inne trädde de ut i ett rede utanför naturum som var fullt av Vattenrikets vänner, Biosfärambassadörer och biosfärlägebarn. I akvarier framför dem simmade glasålar i väntan på att släppas ut i Helge å. Både kungen och drottningen hjälpte till att hålla ut de små ålbebisarna som Ålfonden sätter ut för att öka beståndet i

Solen sken och näktergalarna sjöng för alla som firade stadens födelsedag på naturum Vattenriket. Dagen därpå bjöd kören Trekvart på en musikalisk jubileumssalut. Helgen avslutas med dikt, sång och musik från 1600-talet av Pierre Nordahl.

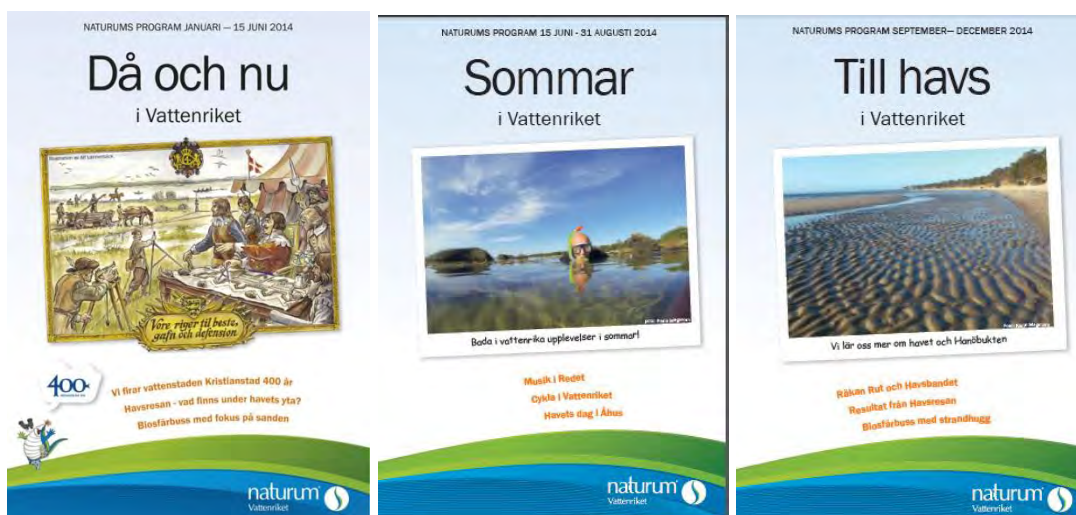
För naturumföreståndare och naturvägledarna på naturum innebar jubileumsåret en möjlighet att ordentligt öka kunskapen om Kristianstads vattenrika historia. Detta mynnade ut i föredrag och vattenhistoriska vandringar som både legat i naturums program och kunnat bokas av grupper. Naturvägledarna tog med besökarna på en resa genom historien där vattnet och våtmarkerna var utgångspunkten i berättelsen om staden i Vattenriket. Med hjälp av historiska kartor och bilder gjorde vi nedslag i de vattenrelaterade händelser som har påverkat staden Kristianstad, naturen och människorna mest genom århundradena.

Som ett led i detta arbete tog vi fram historiska kartor och startade ett samarbete med kommunens Stadsbyggnadskontor som ledde fram till en fantastisk kartdel med historiska kartor i kommunens kartportal kartor.kristianstad.se. Naturvägledarna använder kartdelen där man kan visa de olika historiska kartorna i transparanta lager på varandra som en mycket uppskattad del i föredragen. Under själva vandringen användes samma historiska kartor fast producerade som stora vaxdukskartor.

4.3. Programverksamhet

Programverksamheten knyts till de teman som beskrivits ovan. Varje tema omfattar ett stort antal programpunkter med allt från exkursioner, via lunchföredrag till familjeaktiviteter. Utöver detta program erbjuder vi en daglig visning alla veckans dagar, samt fiskprat varje helg.

Naturum producerade under 2014 tre programblad.

Våren program hade titeln "Då och nu i Vattenriket" och ett huvudfokus på Kristianstads 400-års jubileum i Vattenriket

Sommarens program hade titeln "Sommar i Vattenriket" och innehöll allt från cykelturer till håvning vid havet.

Höstens program hade titeln "Till havs i Vattenriket" och fokuserade som tidigare nämnts på havet med Havets dag och föredrag.

Programbladen blev tryckta i en upplaga på minst 7 000 exemplar och informationen om programpunkterna spreds såväl via vårt tryckta program, som via hemsida, blogg och facebook samt till tidningar och kommunens evenemangskalender. Under året fick vi extra draghjälp genom de många och mycket stora annonser som kommunen bjöd på i ett samarbete med Kristianstadsbladet.

Här följer ett urval av programaktiviteter som visar bredden i programarbetet.

15 feb: Sportlov på naturum: Djurolympiad och utomhusmatlagning

Fler än 500 barn kom till naturum för att vara med på Sportlovsaktiviteterna. På Sportlovet ska man röra på sig, så hos oss var det Djurolympiad som gällde. Barnen hoppade, sprang, testade sin skarpsynthet – och jämförde med olika djur.

Utomhusmatlagningen på titeln "Krabbelurer och krumelurer" var som vanligt väldigt uppskattad och lockar långväga gäster.

25 mars: Trandagen: Tranmålning live

Vi firade trandagen med att fågelkonstnären Carl Christian Tofte färdigställde en tranmålning på naturum. Det lockade många imponerade besökare som fick se den fantastiska målningen växa fram.

Mars- april: Transkådning vid Pulken

I månadsskiftet mars-april när tusentals tranor rastar i Vattenriket finns naturvägledarna på plats vid Pulken under vardagarna. I år kom tranorna tidigt och under sista veckan i mars kom över 8 000 personer till Pulken för att njuta av tranorna. Särskilda visningar hålls för rullstolsburna och en tranbuss går till Pulken för de som inte har egen bil.

16 april nyinvigning av Utemuseum Åsums ängar

Ett av naturums viktigaste uppdrag är att visa vägen ut i Vattenriket. Efter några år med fullt fokus på naturum har under året två utemuseer kunnat nyinvigas. Det är kollegor på Biosfärenheten som står för merparten av arbetet- men invigningarna finns med i naturums program och lockar många nyfikna.

April- augusti: Vattenhistoriska vandringar

Under rubriken "400 år på 800 meter" genomförde naturvägledare och naturumföreståndare 17 stycken mycket uppskattade guidningar på temat Kristianstads vattenrika historia.

Sommaraktivitet: Cykla i Vattenriket

I sommarens program gjorde vi repris på de lyckade cykelturerna ut i Vattenriket- till Hercules, Åsum, Vramsån, Näsby fält och som på bilden Ekenabben. Turerna är kombinerade cykelturer- guidningar- vandringar och utgår från naturum.

Sommaraktivitet: Musik i redet

Utanför naturum, i redet, låter vi musik och natur samsas till en stor upplevelse. I år hade vi med anledning av Kristianstads 400 års jubileum ovanligt många konserter- 8 stycken. Som vanligt var det också mycket välbesökt, särskilt på Nationaldagen då redet återigen var fullt. Sammanlagt räknade vi in 1 127 besökare till evenemangen.

Sommaraktivitet: Prova på paddling under O-ringen

När den stora orienteringstävlingen O-ringen kom till Kristianstad under sommaren med tiotusentals besökare passade vi på naturum på att bjuda på extra visningar, extra öppettider, konserter och prova-på-paddling med vår storkanot.

30 augusti: Havets dag

Det blev ett lärorikt år med fokus på havet i Vattenriket. Havsresan kom på besök till Vattenriket och på naturum hade vi föreläsningar på tema havet utspridda över hela året. I maj var det fältvecka- en höjdpunkt! Då letade dykare ny kunskap under havets yta och naturpedagogen hade klasser vid havet.

Det största arrangemanget var Havets dag, som firades den 30 augusti vid Snickarhaken i Åhus med roliga aktiviteter på stranden och dykare, forskare, föreningar och myndigheter på plats. Havets dag blev en härlig familjedag! I mässtältet tog vi tillsammans emot 600 intresserade besökare som ville veta mer om havet. På stranden var det full aktivitet med håvning, vattenexperiment, sandskulptursbygge, tipsrunda, strandvandring, fågelskådning och akvarellmålning.

September: Bokfestival på fågeltema

Vi ingick i Kristianstads bokfestival genom att bjuda på Lundapoeten Niklas Törnlunds härliga poesi och musik. Det blev gränslösa fågelupplevelser fångade i ord och ton ur hans bok "Allt beror på vingar".

September: Torvborrning vid Lägsta Punkten

Vi firade Geologins dag tillsammans med Magnus Thelaus från Högskolan Kristianstad. Han fick hjälp att borra sig ner vid Lägsta Punkten för att ta reda på hur Vattenrikets såg ut för tusentals år sedan. Det lockade en skara mycket intresserade och engagerade besökare!

Oktober: Biosfärbuss med strandhugg

En strålande söndag i oktober undersökte vi Vattenrikets kust tillsammans med guider från fågelklubben och Naturskyddsföreningen. Vattenrikets ekolog fanns på plats och berättade om biosfärprojekt för att återskapa artrika miljöer i dynlandskapet. Med på bussen var också en omgång blivande biosfärambassadörer.

Oktober: Höstmys vid elden utanför naturum

Som vanligt under höstlovet bjöd vi på spännande utomhusmatlagning för stora och små under höstlovet.

November: Familje-Forskning om gråsuggan

Under naturums forskarveckor fick barnen vara med och forska. Frågan att besvara var: "Vad händer när gråsuggan äter morötter? ☺"

Programpunkter								
	Guidade exkursioner		Visning av utställningen		Föredrag		Bildspel/film	
Månad	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrangemang	Antal deltagare	Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrange	Antal deltaga
Januari	5	57	13	89	4	95	6	48
Februari	12	695	10	114	0	0	4	20
Mars	12	8848	15	109	5	180	5	30
April	11	267	12	127	1	35	7	45
Maj	27	564	17	169	1	32	8	105
Juni	16	440	9	50	9	0	0	0
Juli	20	447	26	259	9	0	0	0
Augusti	7	323	34	196	9	0	0	0
September	4	188	34	115	2	51	8	67
Oktober	3	168	14	161	4	181	8	19
November	2	15	15	111	16	292	6	34
December	2	55	13	82	2	99	5	8
Summa	121	12067	8	1582	62	965	57	376

Bokade grupper						
	Skolklasser		Övriga grupper		Evenemang och tipspromenader	
Månad	Antal arrangemang	Antal deltagare	Antal arrangemang	Antal deltagare	Antal arrangemang	Antal deltagare
Januari	3	44	4	115	0	0
Februari	7	130	6	78	0	0
Mars	13	200	7	149	1	30
April	11	210	10	240	0	0
Maj	19	413	29	1297	0	0
Juni	7	134	16	526	2	533
Juli	0	0	3	74	5	533
Augusti	6	111	11	345	9	848
September	11	301	13	291	2	1270
Oktober	15	309	9	239	6	599
November	7	108	3	64	1	75
December	2	23	2	50	9	220
Summa	101	1983	113	3468	35	4108

4.4. Tillfälliga utställningar

Vi gjorde tillfälliga utställningar med placering runt Opteryx till de olika teman vi arbetade med i naturums program.

Utöver det lanserade vi som tillfällig utställning inom temat Havet också en havshörna för barn, där man kunde läsa, mysa och lära om havet och ett uppskattat brackvattenmiljö med miljö och djur från Hanöbukten.

I hörsalen hade vi under hösten en tillfällig fotoutställning "Ringmärkt" med fina fågelbilder.

4.5. Kommunikationsinsatser

Vi har fortsatt att arbeta med ett brett perspektiv på kommunikationsinsatser under 2014 tillsammans med kollegor på Biosfärenheten. Den kommunikationen vi arbetar med omfattar bla hemsida, nyhetslogg, facebook, föredrag, media, foldrar, broschyrer och filmer.

Hemsidan är kittet som håller ihop Vattenrikets information. För många är det den första kontakten med Vattenriket. Här finns information om allt från biosfärarbetet, landskapet, våra besöksplatser, projekt och rapporter till naturums öppettider och program. Sidan fungerar både som ett stort arkiv och som en webbtidning genom vår *nyhetslogg*. År 2014 hade vi 234 542 besök av 112 854 unika personer.

De mest besökta sidorna är vädersidor, webbkamerasidor och startsidan. Särskilt kan nämnas sidan med trankameran som även 2014 var mycket välbesökt! Under året hade den 23 227 unika besökare.

Som ett komplement finns naturum Vattenriket på *facebook*, där just nu över 1 662 personer följer oss. Vi använder facebook både för att berätta om naturums aktiviteter och för att puffa för nyheterna på blogginläggen på hemsidan.

Ytterligare ett steg togs i sociala media genom att lansera "tagga #vattenriket" på Instagram under våren. Vi uppmanar besökare att tagga sina bilder med #vattenriket och har låtit ta fram en programkod som gör det möjligt att visa bilder som taggas med #vattenriket på en stor LCD skärm på naturum. Detta har slagit väldigt väl ut och i skrivande stund ligger över 950 fina vattenrikebilder på hashtag #vattenriket.

Ute i landskapet finns 21 *besöksplatser* med leder och fågeltorn. På en del ställen finns utställningar. QR koder kopplar besökaren från den fysiska miljön utomhus till hemsidan och till ljudfiler. Under 2014 var vi med om att ta fram ny utställning till Utemuseum Kanalhuset och Utemuseum Åsums ängar.

Vi har *annonserat* inför vissa programaktiviteter både i Kristianstadsbladet och i Sydsvenskans söndagsbilaga. Men framför allt har vi satsat på att få tidningsartiklar och reportage i radio och tv genom att vi sprida nyhetstips, pressmeddelanden och hålla pressträffar och medieaktiviteter. Som tidigare nämnts fick vi många stora annonser, hel och halvsidesannonser i Kristianstadsbladet med anledning av Kristianstads 400-års jubileum.

5. Utvärdering av personal

Öppettider, besök och bemanning					
Månad	Antal besök	Antal öppettimmar	Antal öppettidagar	Antal bemanningsdagar	Antal bemanningstimmar
Januari	5349	130	26	157	1210
Februari	7782	130	26	155	1154
Mars	9583	120	24	164	1254
April	11990	180	30	154	1143
Maj	16124	186	31	150	1100
Juni	14240	189	27	145	1026
Juli	17810	186	31	139	1078
Augusti	16102	186	31	163	1174
September	9147	180	30	157	1189
Oktober	9528	140	28	174	1330
November	6752	130	26	163	1238
December	5184	115	23	138	1047
Summa	129591	1872	333	1859	13943

5.1. Utvärdering av personalinsats

Den personal som arbetat på naturum Vattenriket under 2014 är:

- Naturumföreståndare (100%) Karin Magntorn
- Naturvägledare (100%) Josefin Svensson
- Naturpedagog (80%-100%) Sam Peterson
- Naturvägledare (100%) Sussie Söderlundh
- Naturumvaktmästare (100%) Victor Englund, vik
- Adminstratör (100%) Brita Nilsson
- Marknadsföring (50%) Ebba Trolle
- Utvecklingstjänst (50%) Vanessa Runesson
- Timanställda (motsvarande 1.5 årsarbeten) under helg och semester

Planeringen av personalens schemaläggning och semestrar har gjort mer strukturerat under året. En viktig förändring var att hela sommaren ha en av de tre naturvägledarna i tjänst tillsammans med sommarpersonalen.

Naturumföreståndare och naturvägledare har under året kunnat lägga en hel del gemensam planeringstid på det historiska temat vilket upplevts av oss alla som mycket positivt.

Naturumföreståndare bemannar inte naturum annat än i undantagsfall och lägger en stor del av tiden på det övergripande arbetet inom Biosfärområde Vattenriket.

6. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

6.1. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

Under året har vi genomfört följande kompetensutveckling i gruppen.

SAM-spelet på arbetsplatsen: Samtliga medarbetare

Synpunktshantering: En medarbetare

Långvarigt sittande. En medarbetare

Naturum regionträff Tyresta: En medarbetare

Naturum nationell träff Koster: Två medarbetare

Lugn av naturen med Qigong: Samtliga medarbetare

Ekonomikurs: En medarbetare

Workhack: Flera medarbetare

Mindfulness: Samtliga medarbetare

Föredrag under året i naturums program samt BIOSFÄR 2014: Så många medarbetare som möjligt utifrån bemanningssituation

Kompetensutvecklingen har varit värdefull. Det svåra är dock att hinna ta del av kompetensutveckling när samtidigt naturum skall bemannas. Inför kommande år har vi planerat i bättre tid för att tillgodose behoven.

7. Utvärdering av förnyelse av fast utställning

7.1. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning

Planerna för utställningen utifrån VPn är i vissa delar uppfyllda- andra delar har vi pga tidsbrist fått skjuta till kommande år.

Planerad förändring	Genomförd förändring	
Barnhörna ombyggd till myshörna på tema Havet	Ja- mycket lyckat	
Nyproduktion av text och bild kring Vattenstaden Kristianstad inkluderande en pekskärm	Nej- planerna reviderades och flyttades till 2015	
Nyproduktion av text och bild kring Temalandskap	Nej- detta hanns inte med, flyttat till 2015	
Opteryx färdigställs för att visa två filmer, inklusive ny skylt på utsidan	Ja- mycket uppskattat	
Renovering av Forsakarsmodul	Ja- genomfört	
Renovering av akvarium	Ja- genomfört	

7.2. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning

Under 2014 har naturum haft en budget på 185 000 kr till utställningen. Detta har täckt allt från fiskmat och service av akvariepumpar, via serviceavtal på Opteryx till de nyproduktioner som beskrivits ovan, inkluderande del-finansiering av 2015år stora projekt- en ny multitouchskärm. Renoveringen av Forsakarsmodulen samt akvarium drevs som tidigare beskrivits som garantiärenden från Kristianstads kommuns tekniska avdelning och har inte belastat naturum kostnadsmässigt.

Arbetet med utställningen i naturum hålls ihop av naturumföreståndare tillsammans med Vattenrikets infogrupp (naturumföreståndare, informationsansvarig, naturinformatör och utställningstekniker) och med input från övriga medarbetare. Det är ett arbete som tar mycket tid och tyvärr är det som får stryka på foten när andra stora arbetsuppgifter åter upp tiden.

7.3. Förankring

Nya förslag till utställningsdelar tas fram tillsammans med ledningsgruppen för Biosfärkontoret och arbetas in i naturums verksamhetsplan och budget för kommande år.

Om extern ämnesmässig kompetens utöver Biosfärenheten behövs finns kunskap både i programrådet och i samrådsgruppen för Vattenriket och via andra kontaktytor.

8. Utvärdering renovering, förändring av fastighet/lokaler

8.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler

Det är kommunens tekniska förvaltning, C4 Teknik, som är ansvarig för fastigheten naturum Vattenriket. De ansvarar således både för den löpande driften och för större åtgärder som garantiåtgärder.

Under 2014 har flera garantifel åtgärdats. Det gäller som tidigare nämnts delar i

utställningen, ffa akvarium, men det stora projektet under december 2014 och in på 2015 är säkrandet av naturums innertak.

Detta består av tunga ribbor som visat sig kunna falla ner. Naturum stängdes för att skydda besökare i slutet av 2012 och ribborna säkrades tillfälligt med buntband. Efter stort administrativt arbete av C4 Teknik kunde arbetet med att säkra taket inledas under december 2014.

Ett större fel gäller ventilation, kyla och värme på naturum. Detta fel har inte kunnat åtgärdas under året trots intensivt arbete från C4 Teknicks sida med de entreprenörer som varit involverade. Uppenbarligen är detta så komplext att ingen riktigt får rätt på det. Följden blir att vi har stora temperaturväxlingar- ofta väldigt kallt även på sommaren i kontorsdelen, medan utställningen samtidigt kan ha mycket dålig luft och varmt.

Under hösten har naturum också tecknat städavtal med ett företag för att klara helgstädning sedan Barn- och utbildningsförvaltningen meddelat att de inte längre kan städa helger.

9. Utvärdering av övriga insatser

9.1. Utvärdering av övriga insatser

De större insatserna har redan nämnts under andra punkter som teman.

Några övriga insatser kommer utan inbördes ordning här:

- Under vintermånaderna fortsatte vi med vår vinterfågelmätning utanför naturum. Under november- mars matas fåglar dagligen med solrosfrö, späck, talgbollar och annat gott. Fågelmaten bekostas via "pins-pengar", d v s överskottet från försäljningen av fågelpins. Fågelmätningen används i programaktiviteterna som naturvägledarna leder vintertid.
- Under året har naturpedagogen arbetat med projektet "Vi ska Rädda världen" som var ett miljö- och bokprojektet som drevs av Länsförsäkringar Göinge-Kristianstad. Skolklasser med elever i åldern 6 till 12 år i kommunerna Kristianstad, Hässleholm, Bromölla, Osby, Östra Göinge, Simrishamn och Tomelilla var med. Uppdraget skolklasserna fick var att på ett kreativt sätt dela med sig av sina tankar och idéer om

hur vi kan skapa förutsättningar för en bättre och mer hållbar miljö där vi bor. Projektet avslutades med en stor vernissage på naturum där 400 av barnens fina idéer visades. Detta genomfördes som en del i kommunens jubileumsfirande.

- Årets Biosfärläger hade temat "Vattenriket då och nu" och lät sig inspireras av Kristianstads 400-årsjubileum. Självaste Kong Christian var med och invigde lägret som sedan bjöd på intressanta möten med djur, växter, historia och människor för ca 30 biosfärbarn. På lägrets första dag hann de med att undersöka livet vid Hammarsjöns strand och kolla in Archimedesskruven. Sedan fortsatte äventyren med båtturer på Helge å, fossiljakt i Östra Sönnarslöv, vandringar i snapphanarnas mystiska skogar, medeltidsliv vid Lillö och mycket mera skoj!
- Vi har varit fortsatt delaktiga i utbildningen av Biosfärambassadörer under året. Två omgångar med sammanlagt 60 ambassadörer har "examinerats" under året.

10. Uppföljning

Punkt 10 beskriver hur verksamheten har följts upp.

10.1. Besökarundersökningar

Vi har hittills genomfört större undersökningar 2011 och 2013 men under 2014 genomfördes ingen större besöksundersökning.

Vi har däremot börjat med webbaserade kvalitativa enkäter- i ett första försök utifrån BIOSFÄR 2014 konferensen.

Vi har tagit fram ett script som gör att besökare kan skriva in sitt postnummer och vi på det sättet kan se var de hör hemma- men vi har inte placerat ut den dator/ Ipad som skall lösa uppgiften ännu.

10.2. Naturums statistik

Har rapporterats varje månad enligt Naturvårdsverkets direktiv i tid.

10.3. Tankelistning

I samarbete med forskaren Thomas Beery har tankelistning som metod prövats för att se om naturum med *Opteryx* uppfyller syftet "att visa vägen ut i Vattenriket". Under arbetet har Tom tagit hjälp av experterna på CNV. Studien är under arbete, men preliminära resultat verkar mycket lovande och spännande!

Punkt 11 beskriver det faktiska utfallet av intäkter för naturum respektive kostnader för personal, lokaler, verksamhet och utställning (punkt 4-9 ovan).

Punkt 11 redovisas i en särskild excelfil.

11. Budget för naturum

För varje naturum ska ekonomisk redovisning ske enligt särskild excelfil. Fyll endast i siffror. Eventuella kommentarer till uppgifterna kan göras i text under tabellen eller här. Denna tabell ser likadan ut som den bidragsredovisning som de statliga naturumen gör till Naturvårdsverket.

Naturums verksamhet var budgeterad att kosta drygt 250 000 kr mer än resultatet. Det goda resultatet består till mindre del i lägre kostnader än förväntat för lokaler och drift och i högre del av större intäkter än förväntat både för guidningar, hörsalsuthyrning samt försäljning.

	Summa kostnader	11 642	
	Summa intäkter	489	
naturum, ange namn	naturum Vattenriket		
	Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto)	Intäkter (brutto)
Fastighetsförvaltning, övrig drift o underhåll			
	Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto)	Intäkter (brutto)
Naturvårdsverkets byggnader, drift	0		
Andra byggander	7330	7330	
Summa	7330	7330	0
Naturumverksamhet			
	Total (netto kostnader)	Kostnader (brutto)	Intäkter (brutto)
Verksamhet, program, föredrag, försäljning	-57	300	357
Verksamhet, köpta tjänster	101	101	
	Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto)	Intäkter (brutto)
Fasta utställningar	130	130	
Tillfälliga utställningar	31	31	
Summa utställningar	161	161	0
	Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto)	Intäkter (brutto)
Naturvägledning personalkostnader	3618	3750	132
Summa naturvägledning	3618	3750	132
Summa naturumverksamhet	3823	4312	489
Uppföljning			
	Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto)	Intäkter (brutto)
Uppföljning naturumverksamhet	0		